

אמן עצמי

נתיבי עם, רטו

נתיבי עם סימן רטו מבהיר את סוגית עניית אמן עצמית. " מנהגנו לענות אמן אחר ברכותיו וברכות דלקמן – בונה ירושלים, יהללוך, ישתבח, שמור עמו ישראל לעד, אחר סיום י"ח, הפורס סוכת שלום וכולי, ועל ירושלים", ומוסיף באותו הקשר על אודות על עניית אמן בכלל "וכתב הברכי-יוסף שקצת נהגים לענות אחר ברכות ההפטרה וכתב עליו הכף – החיים שבזמנינו לא ראינו מי שנוהג כן, ועתה הופיעו חומשים רגילים שכתוב בהם אמן אחרי ברכות ההפטרה ובירושלים לא ראיתי ולא שמעתי מימי מי שעונה אמן זה.

ההגה מעיר, על אתר, "יש אומרים שאין עונים אמן רק אחר ברכת בונה ירושלים בברכת המזון." ומדגיש הרמ"א "כן המנהג פשוט במדינות אלו ואין לשנות". אולם הוא מתיר לענות אמן אחר יהללוך וישתבח כמו שמביא השולחן ערוך.

באותו סימן רטו בסעיף ד' פוסק השולחן ערוך "כל המברך ברכה שאינה צריכה, הרי זה נושא שם שמים לשוא והרי הוא כנשבע לשוא ואסור לענות אמן אחריו" על כך מעיר נתיבי עם "השערי תשובה העתיק מהברכי יוסף דרבני ארץ ישראל כשקורים בתלמוד מטבע ברכה, לא מזכירים השם בקריאתו, ע"ע, וזה דלא כמגן אברהם."

באותו הקשר מעלה נתיבי עם את הנוהג המקובל להעיר לחזן על טעויות. "אם יש שם ה' באותו פסוק לא נכון להחזירו, שנושא שם שמים לשוא".

וכמו כן, מוסיף הנתיבי עם שהיה מעורב במאות טקסי קדושין "שנוהגים יהודי הבלקן, (ורבים מעדות אחרות) במעמדי שבע ברכות לעזור לחזן בנגינה מתיבת אלוקינו מלך העולם והלאה והם מזכירים את השם לבטלה וצריך להזהירם שיתחילו לעזור לחזן מתיבת מלך והלאה ולא מתיבת אלוקינו.

עוד שתי הערות אגב מובאות בנתיבי עם:

"(א) - שבירושלים לא נוהגים לומר בשם ומלכות ברכת אשר קידש עובר במעי אמו לא בפתיחה ולא בחתימה, מכיון שברכה זו לא הוזכרה בתלמוד. (וב) ברכת בתולים לא נהגו בירושלים לאומרה אפילו בלא שם ומלכות".